

ששכבת זרע שפירשה מן האישי על גבי בגד או עור, הרי הם נטמאים (מנחם משיב פש).

שְׁכַבְתָּ זֶרַע שֶׁל יִשְׂרָאֵל בְּמַעֲיָה פוּתִית מָהוּ – האם נטמא הנוגע בשכבת זרע כשפלטתה אותה לאחר שלשה ימים (רש"י). אך הנכרית עצמה בודאי אינה נטמאת בפליטתה, כי היא כבהמה בעלמא ולא שייך בה טומאה (רש"י נדה לד, א).

יִשְׂרָאֵל דְּרֵאִיגֵי בְּמִצּוֹת חֻבֵּל גּוֹפִיָהוּ, שאף שחוב הפרישה לשלשה ימים היה לפני מתן תורה ואז עדיין לא התחייבו במצוות, מכל מקום היו כבר מוטלות עליהם אז כמה מצוות, כגון אלו שהצטוו עליהן במרה (מהר"ץ חיות). ויש שביאר, שמאהבת קבלת התורה התחמם גופם (חתם סופר).

רְבִי יוֹסִי אוֹמֵר בְּשִׁבְעָה בּוֹ, ומה שאנו אומרים בתפילת חג השבועות 'זמן מתן תורתנו' ובזמננו הרי חל תמיד בו' בסיון, זהו משום שמעיקר הדין הלכה כחכמים שבו' בסיון ניתנה תורה (מג"א הקדמה לסי' תצד). ויש שביאר, שאכן מטעם זה אין אומרים 'יום מתן תורתנו', אלא 'זמן מתן תורתנו', לפי שאינו היום עצמו שבו ניתנה תורה, אלא שבזמן זה של חג השבועות ניתנה התורה (ר"י אבן שוועיב בדרשתו לשבועות ומנחת חינוך שט, ב). ויש שביאר, שבו' בסיון היו ראויים לקבל את התורה מצד הקב"ה, ועל כן נקרא 'זמן מתן תורתנו' (מהר"ל תפארת ישראל כז), אלא שהוסיף משה יום אחד מדעתו כמבואר להלן (פז, א) [וראה כעין זה בתוס' (ע"ז ג, א)] [ש"ת חתם סופר י"ד קטט].

כְּתִיב הֵקָא בְּיוֹם הַזֶּה וְכוּ', שהיה ראוי לכתוב 'ביום ההוא', ולכן נכתב 'ביום הזה' כדי לדרוש גזירה שוה (מהרש"א).

בְּשִׁבְתָּ נִתְּנָה תּוֹרָה לְיִשְׂרָאֵל, שהקב"ה בירך את היום השביעי, ומפני זה הוא יום מוכן לביאת התורה מהעליונים לתחתונים, שהתורה גם היא כולה ברכה. ועוד, שיום השבת הוא קדוש ומובדל מהגשמיות שאין בו מלאכה, ולפיכך ראוי שתינתן בו התורה שהיא שכלית ומופשטת מהגשמיות. ועוד, שיום השבת הוא השלמות העולם, וגם נתינת התורה היא השלמת העולם (מהר"ל תפארת ישראל כז).

וּבַחֹד בְּשִׁבְעָא לֹא אָמַר לָהּ וְלֹא מִדֵּי, כלומר, שלא אמר להם דבר בשם הקב"ה, אבל מעצמו אמר להם שכרן ועונשן של מצוות, כמבואר בברייתא להלן פז, א (ריטב"א).

מְשׁוּם הִלְשָׂא דְּאוֹרְחָא, ולולא חולשא דאורחא היה אומר להם בו ביום, שאף שכל עליותיו בהשכמה היו, אין זה אלא בעליותיו שעלה מעצמו אבל לא בעליות שעל פי הדבור (מזרחי שמות ט, ג). ויש שכתב, שמשלשון 'כל עליותיו בהשכמה היו' לא משמע כן, אלא יתכן שבהשכמה באו להר סיני, ולכן לולא חולשא דאורחא, בו ביום שבאו היה יכול משה לעלות בהשכמה (מהרש"א להלן פז, א). ויש שכתב, שנראה להגיה ברש"י - 'משום חולשא דאורחא ל'א' גרסינן', שהרי רש"י להלן כתב שהטעם שרק למחרת נאמר לו 'ואתם תהיו לי וגו' הוא משום שכל עליותיו בהשכמה היו (רש"י ש). ויש שכתב, שכל הטעם שעליותיו היו בהשכמה הוא מצד שזריזים מקדימים לדבר מצוה, ואם כן ביום שבאו להר סיני אם היה זה באמצע היום והיה עולה תיכף עם ביאתו, היה נחשב מן הזריזין, ובהכרח שלא עלה משום חולשא דאורחא (קיקיון דינה).

נִתְּנָה קְאָמְרָתָ אוּ רְאוּיָה קְאָמְרָתָ, כלומר, האם למעשה טבלו בליל שבת והיו טבולי יום בקבלת התורה, או שלמעשה לא ניתנה תורה לטבולי יום, לפי שטבלו מבעוד יום ולא פלטו לאחר טבילתן (רש"י). ואף שמרימר לא יכול היה לדעת מעצמו מה אידע באותו הזמן, סבר רבינא שהיה הדבר מקובל וידוע לו, הגם שאין בספק זה כל נפקא מינה (תוס' ר"י הזקן). ויש שחלקו, שלא מסתבר שהיה שואל רבינא על דבר שאין בו נפקא מינה, ומה שהיה היה, וגם מנין ידע מרימר שלא היו בהם טבולי יום (פליתי קפד, ד וש"ת חתם סופר ז, סה) [וראה מה שביארו בזה (שם)]. ויש שביאר, ששורש הספק הוא, האם יש הידור לכתחילה לקבל את התורה לאחר הערב שמש, ואם כן יש להניח שטבלו מבעוד יום אף שיש בכך טירחא למי שתפלוט לאחר הטבילה שתצטרך לחזור ולטבול בלילה, או שאין בכך הידור אף לכתחילה, ואם כן מסתבר שטבלו בליל שבת כדי שלא להטריח את מי שתראה אחר הטבילה לחזור ולטבול. ויש נפקא מינה בזה לענין בעל קרי, שאמרו (ברכות כא, ב) שאסור בדברי תורה עד שיטבול כמו שהיה במתן תורה, האם עליו להזדרז לכתחילה לטבול קודם הלילה, כדי שיהא לימודו לאחר הערב שמש (לשון הזהב).

לֹא מְרֵאשׁ בְּסִתְרָה דְּבִרְתֵּי, שאין זה דרך ארץ וכבוד התורה שתינתן התורה בלילה ובסתר (ע"פ ריטב"א ופנים מסבירות), או כדי שלא לתת לאומות העולם פתחון פה לעתיד לבוא, שיאמרו 'אלו נתת את התורה בפרהסיא היינו מקבלים' (מהרש"א).

הַכְּמִים אוֹמְרִים שֶׁשׁ עֲוֹנוֹת שְׁלֵמוֹת עֲנִינָן, שסוברים כרבי יוסי שפירשו מהאשה ביום רביעי, וכרבי עקיבא שפירשו בהשכמה, אלא שלדעתם הטעם שניתנה התורה בשבת בבוקר ולא בלילה הוא עבור אלו שיפלטו בליל שבת, שיצטרכו לטבול בשבת בשחרית כיון שעדיין לא חלפו שש עונות מהפרישה (רש"י), ולדעתם אין חיסרון במה שיהיו הללו הולכים לקבל תורה והללו הולכים לטבילה (חי הר"ן). ואין לומר שאולי די בחמש עונות ומה שלא ניתנה תורה בלילה הוא רק משום 'לא בסתר דברתי', כי אם כן, היה יכול להפרישם בסוף יום רביעי ולא בהשכמה, ואותן שיפלטו בליל שבת יטבלו בשחרית (שם בביאור רש"י). ויש שכתב, שחכמים חולקים על הטעם של 'לא בסתר דברתי', ובהכרח שהטעם שלא ניתנה בליל שבת הוא משום שאם תפלוט תהיה טמאה כי לא עברו שש עונות (ריטב"א המיוחס לר"ן). ■ להלכה, אין שכבת זרע נעשית סרוחה עד שיעברו עליה שש עונות שלימות מעת לעת [כחכמים, אך במג"א (הקדמה לסי' תצד) כתב שזהו רק לחומרא, ראה בביאורים להלן]. ונפקא מינה לענין הזמן שבו יכולה להתחיל לספור שבעה נקיים בלי לחשוש שתפלוט ותסתור ספירתה (ש"ע י"ד קצנ, יא, ראה שם ובמג"א פרטי הדין).

פְּרִט לְשִׁכְבַת זֶרַע שֶׁהִיא סְרוּחָה, שדרשו ממה שנאמר בפסוק שלאחריו (ויקרא טו, יח) 'ואשה אשר ישכב איתך שכתבת זרע', שכשם ששכבת זרע האמורה שם אינה סרוחה [שהרי בשעת שכיבה דיבר הכתוב], כך שכבת זרע האמורה כאן היא כשאינה סרוחה (תורת כהנים שם, ז).

מֵאִי לֹא שֶׁפְּרָשָׁה מִן הָאִישׁ, שסברה הגמ' שהפסוק של 'וכל בגד וכל עור אשר יהיה עליו שכבת זרע' הוא המשכו של הפסוק הקודם שבו נאמר 'ואיש כי תצא ממנו שכבת זרע', דהיינו